

Intensiv ekologisk vallfröodling

Rykande rödklöverskörd. Skörd den 6 september 2014. Bra betingelser detta år tack vare hyfsat tidig mognad och fint skördeväder.

Ekologisk vallfröodling är en utmaning. Richard Johansson på Västergården odlar timotej, rödklöver och raj-/rörsvingel på cirka 300 Dalslandshektar. Han har varit med på vallfrö-ekotåget allt sedan tidigt 2000-tal och har bland annat varit delaktig i utvecklingen av en smart kombi-såbill.

Text & foto: Hans Jonsson, Svensk Frötidning

Sverige är en av världens ledande producenter av ekologiskt vallfrö med 4000 hektar i odling 2014. Cirka 300 hektar av dessa odlar Richard Johansson på Västergården i Dalsland vilket gör honom till en av de största odlarna av ekologiskt vallfrö i landet. Grödorna fördelar sig på 200 hektar timotej, 50 hektar raj-/rörsvingel samt 30–50 hektar rödklöver.

I förra numret av Svensk Frö-

tidning fördjupade vi oss i Richards torkningssystem och torkningsstrategi. Bra torkning är viktigt men vägen till en lyckosam odling är kantad av många små viktiga åtgärder. Inte minst gäller detta vid ekologisk fröodling eftersom här ju inte finns några kemiska åtgärder att ta till.

Ogräs – en utmaning

Hanteringen av ogräs är av stor betydelse för ekologisk odling i allmänhet, och ekologisk vallfröodling i synnerhet. Som alla utsädesodlingar har den hårda krav på liten inblandning av ogräs. Richard har varit lyckosam och klarat kraven vad gäller gräs, utom vid ett tillfälle:

–Jag har fått en raj-/rörsvingelgröda kasserad på grund av inblandning av rajgräs. Det var riktigt tungt minns Richard.

Inblandningen av rajgräs i Richards parti låg dock långt un-

der inblandningen av rajgräs i det som skulle bli den färdiga vallfröblandningen. Onekligen ett svårförståeligt regelverk att först underkänna och sedan blanda in en mycket större mängd av i princip samma frö! Andra knepiga ogräs är tistel och skräppa samt baldersbrå. Baldersbrån ställer till problem första vallåret medan skräppa har en tendens att öka med vallens ålder.

–Uppstår det större problem, då måste man ha en konkret strategi att ta till, annars blir det bara värre, betonar Richard.

Tistel är speciellt knepig eftersom den har en förmåga att anpassa sig efter radhackningen genom att skjuta upp nya skott inne i raden där den inte blivit klippt av gåsfoten. Blir läget alltför knepigt kör Richard fälten med slättervall i 2–3 år med intensivt 3–4 gångers skördesystem. Skräppan plockas i alla grödor, men blir förekomsten för stor så måste dessa fält odlas

och bearbetas intensivare under några år.

Kvickrot och flyghavre upplever inte Richard som något speciellt problem. Kvickrotten hålls i schack av radrensningen medan flyghavren hålls nere av all vallodling och naturligtvis även plockas i de fall det behövs.

Ny etableringsteknik

Strategin för en bra kontroll av örtogräs och etableringen av vallfröet går hand i hand. Båda är lika viktiga och hanteras numera i ett moment med hjälp av en specialbyggd såbill på Richards System Cameleon.

–Vi har varit med och tagit fram speciallösningen tillsammans med Gothia Redskap och är mycket nöjda, konstaterar Richard.

Billen gör att både skyddsgrödan och vallfröet etableras i ett moment, i samma rad, men på olika djup! Fördelarna är helt uppenbara, inte minst vad gäller ogräsbekämpningen som tack vare att allt står i en rad kan göras effektivt med radrensaren. En nackdel är att raj-/rörsvingel är relativt svår etablerad och känslig för dåliga ljusförhållanden, men erfarenheten har visat att det trots allt fungerar väldigt bra med insådd och vallfrö i samma rad även här. Systemet finns tillhanda i kommersiell version våren 2015.

Örtogräsen ska tas tidigt

Det gäller sedan att få till den knepiga ekvationen att ta örtogräsen så små som möjligt utan att störa vallfröinsådden eller skyddsgrödan för mycket.

–När spannmålen är cirka 7 cm, brukar vi göra första radhackningen, berättar Richard.

Då är vallfröplantorna mycket små och det gäller att köra och röra runt försiktigt med såbilen för att inte täcka de späda stråna. Vid nästa ogräsbekämpning används någon typ av gåsfot som gör ett kraftigare arbete. Hastighet, bredd, tidpunkt m.m. är helt beroende av förutsättningarna i det enskilda fältet.

–Men mer än 2 radhackningar i

Örtogräs första året.

Fantastiskt ren och fin timotejfrövall. Endast enstaka baldersbrå nere i beståndet

Förskräcklig skräppa.

Handplockning av skräppa är ett nödvändigt ont. Här plockar Martin Jakobsson bort några fulingar!

Två i en. Smart insådd med System Cameleon. Insåningsgröda djupare – och frögrödan grundare sådd. Tekniken möjliggör radhackning hela säsongen. Systemet finns till försäljning våren 2015.

skyddsgrödan blir det aldrig, enligt Richard.

Strategi efter väder

Dalsland är beryktad för sitt regnande. Att ha koll på väderprognoserna är viktigt eftersom flera beslut i odlingen handlar om att strategiskt kunna bedöma den närmsta framtiden. Samtliga frögrödor strängläggs vilket helst

görs i en stabil period. Richard hackar eller lägger halmen på sträng:

–Min erfarenhet är att kvarlämnade halmsträngar – om de ligger lite för länge – gör större skada än hackad halm.

Kvarvarande moment på hösten är stubbputsning, gödsling med flytgödsel, samt eventuellt en ogräshackning. Mer detaljer om

Vädret är viktigt. Flera moment i ekologisk fröodling måste matchas mot kommande väder, t.ex. radhackning, strängläggning och skörd. Bra prognoser är viktiga!

Richard Johansson, Västergården

Driver cirka 900 hektar fördelat på 3 gårdar vid Mellérud i Dalsland.

Grödor: Vall, åkerbönor, vårveve, havre, korn, höstveve, konservärt, vallfrö.

Vallfrögrödor: timotej ca 200 ha, raj-/rörsvingel ca 50 ha, rödklöver ca 30–50 ha.

Så här odlar Richard ekologiskt vallfrö

En kortversion med viktigaste momenten

Timotej

Areal: cirka 200 hektar.

Avkastning: siktar på 500 kilo per hektar. Brukar bli lite mer eller lite mindre.

Sorter: Switch och Grindstad.

Insådd: Vårsådd, oftast i havre men även i korn eller vårveve, även åkerböna. Skyddsgrödan (spannmål) ska helst inte ge mer än 4 ton per hektar i skörd, annars konkurrerar den för mycket.

Etablering: Utsädesmängd och gödsling dras ner. Sådd med Cameleon, specialbill för samtidig sådd av skyddsgröda och vallfrö.

Ogräsbekämpning: Två radhackningar i insådden, eventuellt en efter skörd. En till två hackningar på våren första fröåret.

Halm: Lämnas kvar hackad, eller pressas i sträng beroende på vädret.

Gödsling: Höst och vår med ca 30 N som flytgödsel (svin eller nöt). Behöver N tidigt men höstgödslingen är viktig för att ge grödan en skjuts redan på hösten.

Skörd: Strängläggning på hög stubb med rapshuggare MacDon 18 fot. Skörd med pickup. Torkning i containrar eller i balktork. Helst inte på planbottentork.

Liggtid: ofta 3 år

Raj-/rörsvingel

Areal: cirka 50 hektar

Avkastning: siktar på 750 kilo per hektar, men när sällan dit.

Sorter: rörsvingel Swaj, rajsvingel Hykor

Etablering: som timotej men lite djupare sådd och mer känslig för konkurrens från skyddsgrödan.

Gödsling: flyt, cirka 60–70 N höst och vår

Ogräs: bekämpning som timotej, men mycket viktigt att ha rent från kvickrot och rajgräs.

Liggtid: ofta 2 år.

Rödklöver

Areal: cirka 30–50 hektar

Avkastning: varierar väldigt mycket, något år o kilo per hektar. 2014 ser det mer lovande ut.

Sort: Yngve

Etablering: Samma princip som gräs.

Ogräs: sällan radhackning på våren

Putnsning: i slutet av maj ca 20–25 cm för att ta bort höga ogräs samt synkronisera mognaden. Viktigt att inte putsa för långt ner eftersom mognad och skörd då kan försenas.

Skörd: ofta ganska sent vilket gör skördemomentet känsligt för dåligt väder.

odlingen i de olika frögrödorna finns i faktarutan till höger!

Tradition, intresse och resultat

Hur kan det då komma sig att Richard satsar så mycket på ekologiskt vallfrö och nästan står för en tiondel av den svenska vallfröodlingen?

–Jag har fröodling i blodet och allt sedan jag började med eko 1998 har jag ökat arealerna i takt med att jag sett att det fungerar med ogräs, gödsling och ekonomin.

Richard har varit med på en spännande resa under åren då svensk ekologisk vallfröodling byggdes upp.

–Ja, det har känts bra hela tiden att odla efterfrågade grödor. Arbetet med projekt Vallfrö 10 000 och inte minst mina kontakter med Thorsten Rahbek Pederson har varit mycket givande!

Ekonomiskt sett har dock ekologisk vallfröodling tappat i konkurrens enligt Richard. Merbetalningen har minskat vilket i kombination med dyra gödselmedel gör att odlingen hävdar sig sämre än tidigare på Västergården. Det måste till en rejäl merbetalning för ekofrö eftersom det inte går att nå samma skördar som i konventionell odling, samtidigt som det är större omkostnader. ●